

Berikning för grisar

Berikning på tillväxtavdelningen (slaktsvin). I produktionen finns det både smågris och slaktsvin, s.k. integrerad produktion.

Enligt Doane (2015) slaktas grisarna vid 6-7 månaders ålder med en vikt av cirka 100 kg. Berikningen ska alltså pågå cirka ett halvt år.

Optimistiska grisar

En glad gris är mer ekonomisk än en missnöjd gris. De är friskare och växer fortare.

Optimism och pessimism antyder huvudsakliga affektiva tillstånd som lycka, tillfredsställelse, ångest och depression. Därigenom kan optimism resp. pessimism vara goda indikatorer för känslomässiga tillstånd (Douglas m.fl., 2012). Även Stamp Dawkins (2008) anser att en positiv inställning kan vara en central komponent i bra välfärd.

För att öka djurens välfärd bör vi bland annat uppnå ett positivt och optimistiskt känslomässigt tillstånd och det kan ske genom en berikning av miljön (Douglas m. fl., 2012). Berikade miljöer minskar bland annat aggression (Croney, 2014) mellan grisarna.

Bolhuis m. fl. (2013) visade genom ett spatialt test att arbetsminnet förbättrades på grisar som levde i en berikad miljö. Grisar som hade berikade boxar var snabbare och bättre på att komma ihåg... de hade förbättrad kognitiv prestation. På så vis kan kognition vara ett sätt att mäta djurens känslotillstånd och därmed välfärd (Douglas m.fl., 2012).

Exempel på berikning/förbättrad livsmiljö

Att berika en miljö handlar till stor del om att hitta sätt för djuren att utföra sina naturliga behov/beteenden.

I Doanes (2015) föreläsning får vi veta att grisar i det vilda använder 52% av den vakna tiden för att söka efter föda/böka. 23% procent av tiden används för att undersöka/utforska omgivningen. Ungefär 16-19 timmar om dygnet sover grisen.

En del av den vakna tiden används enligt Croney (2014) också till att upprätta sociala grupper och

hierarkier. I naturen lever 2-6 suggor och deras smågrisar i enskilda familjegrupper och sedan finns det grupper av unga galtar samt ensamma äldre galtar (Croney, 2014, Doane, 2015).

Om vi börjar med att titta på behovet av att böka så kan det tillgodoses genom att exempelvis använda halm (Doane, 2015). Enligt Bolhuis m.fl. (2013) kunde halm göra att grisarna tredubblade sitt lek-beteende vilket i in tur utvecklar deras kognitiva färdigheter och flexibla beteenden.

I sammanhanget bör nämnas att användning av halm också visat sig öka risken för salmonella och skador. Därför har man försökt hitta alternativa material (Guy m.fl., 2013). De upptäckte i sin studie att, om man tillhandahåller två olika material samtidigt så leder det till en ökning av den totala tiden som spenderades med båda sakerna samt att olika kombinationer av material gav olika resultat i användningstid. Exempelvis tillbringades relativt mer tid med en järnkedja när den presenterades tillsammans med sågspån jämför med när man ersatte sågspånet med kutterspån. Av de fyra material som användes i studien – sisal-rep, sågspån, järnkedja och kutterspån – sysselsatte sig grisarna den mesta tiden med sisal-repet. Man upptäckte också att grisarna föredrog att material var upphängt jämför med att det låg på golvet. Vidare berättar de att grisar föredrar objekt som är ätbara, förstörbara och tuggvänliga.

Guy m. fl. (2013) konstaterar i sin studie att grisarna vänjer sig vid objekten och rekommenderar därför en strategi för miljöberikning där de olika objekten erbjuds under några dagar och att de olika uppsättningarna med olika egenskapet roteras.

När det gäller de sociala grupperna och etablering av hierarkier är det enligt Croney (2014) viktigt att grisarna är välbekanta med varandra. Olika storlekar vet man också leder till reducerad aggressivitet pga att de då kan skapa en social ranking snabbare. När det gäller antalet grisar i gruppen nämns i intervjun med Gun Ragnarsson att grupper om åtta fungerar bäst när det gäller suggor. Det borde gälla även för slaktsvin.

Tillräcklig plats för att äta och dricka reducerar också stress och aggressivitet (Croney, 2014). I intervjun med Gun Ragnarsson framkommer det att det är en fördel om grisarna kan äta i sin egen takt. Det kan man åstadkomma genom att de får trycka på en knapp ed. för att få mat.

Eftersom grisar är renliga djur om de får möjlighet, så är det platsmässigt också allra bäst om de kan utföra olika beteenden och grundläggande behov på åtskiljda platser (Doane, 2015): En sovplats som är torr, lagom varm och inte dragig, en ätplats och en gödselplats. Alla tre områden bör vara så stora att de får plats alla samtidigt. I naturen lever grisar nämligen på områden som är 10-20 kvadratmeter stora.

Om en gris måste isoleras kan man lindra den kroniska stress som uppstår genom att montera speglar, video, tv eller låta grisen ha kontakt med andra djurarter (Croney, 2014). Det kan också sänka stressnivån om de får möjlighet att se andra grisar (t ex med en glas- eller plastruta emellan).

Andra saker som bör nämnas är vikten av dagsljus. För normal tillväxt bör grisarna få 16 timmars ljus och 8 timmars mörker (Doane, 2015). (Detsamma gäller för att en sugga ska komma i brunst).

Egna tankar och förslag

Jag tror man kan komma långt med att vara lite kreativ. Det gäller att stimulera grisarna på olika sätt. Eftersom sakerna har ett nyhetsvärde bör man variera sig.

Man kan tänka sig att det finns en hel del objekt och material som kan ha undersökningsvärde, såsom exempelvis wellpapp och grenar (gärna med blad) – som också är tuggvänliga och går att ta sönder. Det är ingen nackdel om de nya föremålen roteras/byts ut då och då. Större hundleksaker kan nog användas till stor del om man inte ska använda det traditionella sisalrepet eller järnkedjan. Kanske kan tunnlar, lådor (som vänds upp och ner med en ingång) och bollar också vara intressant för grisar.

Som jag nämnde i texten ovan kan man ha tv eller video (som sitter lågt så att de kan se bilden).

Liggunderlag på sovplatsen kan varieras och ev. roteras mellan material som halm, torv, sågspån, kutterspån och gummimatta.

När det gäller föda kan rotfrukter (kålrot, potatis, morötter), sockerbetor od vara ett bra komplement som tar lite tid att sysselsätta sig med. Frukt och grön föda är säsongsvist lätt att få tag i (äpplen, kål, sallad). Hö kan också vara lite tidskrävande att äta.

Förutom ljuset som jag beskrivit tidigare så är ljudet i lokalen viktigt. Ljudisolering bör finnas och man kan med fördel ha radio, ljudinspelning (av fåglar eller exempelvis skogsmiljö) eller tv på.

Om man har möjlighet kanske det kan finnas ett litet bök-område med jord där man kan gömma exempelvis rotfrukter. Kanske kan det också finnas någon plats där det finns möjlighet för dem att ta ett gyttebad eller varmt bad.

Om grisarna går i grupper som är mindre än 8 i varje kan man ha öppna dörrar mellan två eller tre grupper så att de kan variera rumskamrater och box. Om det blir tre boxar så kan man exempelvis ha matning (och bökområde) i en, sov-/liggplats i en och gödselrum i en. Detta måste göras direkt när de är små. Gör man det senare finns det stor risk att det blir aggressivitet mellan dem eftersom de inte känner varandra.

Källor

Croney, C. (2014). *Social housing*. Hämtad 8 nov., 2015, från <https://www.youtube.com/watch?v=g2IW7WInI7c&feature=youtu.be&t=130>

Doane, M. *Ladugårdsetologi grisbeteende och välfärd*. Hämtad 8 nov., 2015, från [webbstudieplatsen för kursen Etologi: https://connect.sunet.se/p7y24a2rl2r/?launcher=false&fcsContent=true&pbMode=normal https://mymoodle.lnu.se/mod/url/view.php?id=755842](http://webbstudieplatsen.för.kursen.Etologi:https://connect.sunet.se/p7y24a2rl2r/?launcher=false&fcsContent=true&pbMode=normalhttps://mymoodle.lnu.se/mod/url/view.php?id=755842)

Video: *Animal welfare-friendly pig housing systems. Group-housed sows in deep litter* (Intervju med Gun Ragnarsson utanför Varberg). Land of Science for Gothenburg University. Hämtad 8 nov., 2015, från [webbstudieplatsen för kursen Etologi: https://mymoodle.lnu.se/mod/url/view.php?id=755749](http://webbstudieplatsen.för.kursen.Etologi:https://mymoodle.lnu.se/mod/url/view.php?id=755749) eller http://qpc.adm.slu.se/Housing_Systems/page_10.htm

Guy, J.H., Meads, Z.A., Shiel, R.S., Edwards, S.A. (2013). *The effect of combining different environmental enrichment materials on enrichment use by growing pigs*.

Bolhuis, J.E., Oostindjer, M., Hoeks, C.W.F., de Haas, E.N., Bartels, A.C., Ooms, M., Kemp, B.

(2013). *Working and reference memory of pigs (Sus scrofa domesticus) in a holeboard spatial discrimination task: the influence of environmental enrichment.*

Douglas, C., Bateson, M., Walsh, C., Bédoué, A., Edwards, S.A. (2012). *Environmental enrichment induces optimistic cognitive biases in pigs.*

Stamp Dawkins, M. (2008). Article: *The science of animal suffering*, volume 114, issue 10, p. 937-945.

/Carita Johansson
November 2015